

tilstander kan forklares fysisk, men legger (i likhet med identitetsteoretikere) vekt på den nødvendige sammenhengen mellom mentale tilstander og nevrale prosesser.

12.5 Førstepersonsperspektivet og det vanskelige bevissthetsproblemet

Den australske filosofen Frank Jackson presenterte i 1982 et argument angående et problem med enhver fysikalistisk teori om sinnet, det såkalte **kunnskapsargumentet** (Jackson, 1995). Dette argumentet, basert på et nå velkjent tankeeksperiment, var i utgangspunktet rettet mot ideen om at bevisstheten kan forklares utelukkende av fysiske fakta. Men hovedlinjene i argumentet kan sies å ramme en svakhet (eller mangel) også ved den funksjonalistiske tilnærmingen.

I sin mest kjente form ble det formulert slik: Se for deg en nevroforsker ved navn Mary. Hun bor innelåst i et rom og opplever verden kun gjennom en svart-hvitt-skjerm. Hun har aldri opplevd farger. Men Marys ekspertområde er synets nevrofysiologi. Derfor kjenner hun alle eksisterende fysiske fakta om hva som skjer når man ser farger. Kunnskapen hennes inkluderer fakta om visse bølgelengder som treffer netthinnen, og om hvordan sentralnervesystemet deretter omdanner informasjonen fra netthinnen til den menneskelige stemmekanalen, som deretter kan si for eksempel «himmelen er blå» eller «tomaten er rød».

Hva skjer hvis Mary forlater sin svart-hvitt-verden, eller når skjermen hennes skifter fra svart-hvitt til fargemodus? Lærer hun noe nytt da?

For Jackson er svaret ja, selvfølgelig lærer hun noe nytt, nemlig hva det betyr å ha en visuell opplevelse. Hun har en subjektiv opplevelse av hvordan det føles å se for eksempel en rød tomat eller en blå himmel. Men hvis det er tilfelle, så er det åpenbart noe galt med tesen om fysikalisme. Selv om Mary hadde fullstendig fysisk kunnskap, var den ufullstendig fordi den ikke inkluderte hvordan det føles – på det subjektive erfaringsnivået – å se noe. Så den subjektive kunnskapen mangler, sett fra perspektivet til personen som ser den røde tomaten eller den blå himmelen.

Kunnskapsargumentet mot fysikalisme består av tre trinn:

- 1) Mary har alle de fysiske fakta knyttet til fargeoppfatning før hun forlater den svarte og hvite verdenen.
- 2) Det fins fakta om fargeoppfatning som Mary ikke hadde før (nemlig denne svært subjektive følelsen). Derfor blir konklusjonen:
- 3) Ikke alle fakta er fysiske fakta (Nida-Rümelin & O'Conaill, 2021).

Jacksons tankeeksperiment er knyttet til det såkalte «forklaringsgapet» mellom det vi kaller første- og tredjepersonsperspektivet (Levine, 1983). Fra fysikalismens synspunkt forklarer vi sinnet og bevisstheten som en del av den såkalt objektive virkeligheten, det vil si verden slik den fremstår som åpen og tilgjengelig gjennom observasjon. Ved å gjøre det tar vi i bruk tredjepersonsperspektivet og analyserer sinnet som noe som eksisterer uavhengig av oss selv. Førstepersonsperspektivet derimot refererer til vår egen subjektive opplevelse av sinnets innhold.

Husk eksemplet med identitetsteori, som forklarte smerte utelukkende som C-fiberfyring, eller funksjonalisme, som forklarte det